

Deklarācijai

Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu

30

Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāti pēc deklarācijas “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” pieņemšanas pie Augstākās Padomes (tagad Saeimas) ēkas. 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Uldis Pāže. Latvijas Nacionālais arhīvs.

**2020. gads Latvijas
valsts simtgades
programmā
atgādina par
Latvijas brīvībai
nozīmīgiem
pagriezienu
punktiem.**

Latvija 100

Pirms simts gadiem – 1920. gadā – ar Latgales atbrīvošanu noslēdzas Neatkarības karš, Latvija ir atbrīvota un var izvēlēties savu attīstības ceļu.

Dzimtenē atgriežas Pirmā pasaules kara bēgļi, bet Latvijas valstiskums sāk apgūt parlamentārisma pieredzi. 1920. gada aprīlī tiek ievēlēts pirmais parlaments – Satversmes sapulce.

Valdības īstenotā agrārā reforma ļauj daudziem Latvijas pilsoņiem iegūt lauksaimniecībā izmantojamu zemi.

2020. gads arī atgādina par citu Latvijas brīvībai nozīmīgu pagrieziena punktu – 1990. gada 4. maiju. Šogad aprit deklarācijas „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” pieņemšanas trīsdesmitā gadskārta.

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs, Lietuvas Republikas Augstākās Padomes priekšsēdētājs Vītauts Landsberģis un Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētāja pirmais vietnieks Dainis Īvāns Augstākās Padomes sēžu zālē pirms balsojuma par deklarāciju “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”. 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Ints Kalniņš. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

LASI

Nacionālās enciklopēdijas šķirklis
Latvijas neatkarības atjaunošana

LATVIJAS PADOMJU
SOCIĀLISTISKĀ REPUBLIKA

ЛАТВИЙСКАЯ СОВЕТСКАЯ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ РЕСПУБЛИКА

AUGSTĀKĀS PADOMES PREZIDIJA PRIEKŠSĒDĒTĀJS
ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА

Rīga, Komjaunatnes ielā 11

г. Рига, ул. Коммуна́тнес, 11

№ 2-15/16

Rīgā, 1990. g. 17. aprīlī

LATVIJAS PSR TAUTAS DEPUTĀTAM
T. JUNDZIM

Uzaicinām Jūs uz Latvijas PSR divpadsmitā sasaukuma
Augstākās Padomes pirmo sesiju, kas tiks atklāta 1990. gada
3. maijā pulksten 11.00 Augstākās Padomes sēžu zālē Rīgā,
Jēkaba ielā 11.

Deputātu reģistrācija no pulksten 9.00.

A. Gorbunovs

Latvijas PSR Augstākās Padomes
Prezidija priekšsēdētāja
Anatolija Gorbunova ielūgums
Latvijas PSR Augstākās Padomes
deputātam Tālavam Jundzim uz
Latvijas PSR divpadsmitā
sasaukuma Augstākās Padomes
pirmo sesiju 1990. gada 3. maijā.
Latvijas Nacionālā vēstures
muzeja krājums.

Egils Levits

Valsts prezidents

1990. gada 4. maijs bija saulaina diena. Gan tiešā, gan simboliskā nozīmē. Datums, kas kļuva par vēsturisku robežšķirtni un cauri laikiem atgādinās mums un nākamajām paaudzēm par Latvijas tautas valstsgribu. Mēs uzturējām to okupācijas gados, tā deva mums spēku atgūt brīvību un valstisko neatkarību. Mūsu valsts, kas *de iure* bija pastāvējusi visu okupācijas laiku, 4. maijā atguva iespēju iet modernas un eiropiskas valsts ceļu, saglabājot nemainīgus Latvijas valstiskuma konstitucionālos pamatus.

Ināra Mūrniece

Saeimas priekšsēdētāja

1990. gada 4. maijā Latvija spēra vēsturiski unikālu soli Eiropas un visas pasaules mērogā – mūsu tauta viena gadsimta laikā divreiz spēja izkarot brīvību. Gadsimta sākumā latvieši dibināja neatkarīgu valsti, pēc 50 okupācijas gadiem spēja to atjaunot.

Neatkarības atjaunošana 1990. gadā ir īpaša arī ar to, ka šajā cīņā tauta uzvarēja kailām rokām. Tās ieroči bija tiesiskums un parlamentārisms, vienotība, mērķtiecība un gudrība.

Brīvība, sava valsts, latviešu valoda un kultūra bija, ir un paliek mūsu tautas lielākās vērtības. Tās ir aizstāvētas karos, rūpīgi glabātas svešvaru laikā un kā dārgums tiek nodotas nākamajām paaudzēm.

1990. gada 4. maijs mūsu vēsturē uz visiem laikiem paliks kā diena, kurā uzvar garīgais spēks un brīvības mīlestība, kā diena, kurā tauta spēj mainīt savu likteni.

Foto: Valsts kanceleja

Krišjānis Kariņš

Ministru prezidents

Pirms 30 gadiem pieņemtā deklarācija “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” bija izšķirošs pagrieziena punkts ceļā uz pilnīgu demokrātiskas un neatkarīgas Latvijas valsts atjaunošanu.

Mēs šodien dzīvojam brīvā valstī, paši esam sava likteņa lēmēji un nolemtāji. Mums ir pamats būt lepniem par savu valsti, par tās cilvēku sasniegumiem un panākumiem. Pateicoties mūsu tautas sīkstumam, spējam tikt galā arī ar vērienīgiem izaicinājumiem un sabiedrības apdraudējumiem – tā mēs kļūstam tikai stiprāki. Būsim savas valsts patrioti arī turpmāk!

Paldies ikvienam, kurš ar savu rīcību un lēmumiem veido mūsu mīlo Latviju skaistāku un varenāku. Saules mūžu Latvijai!

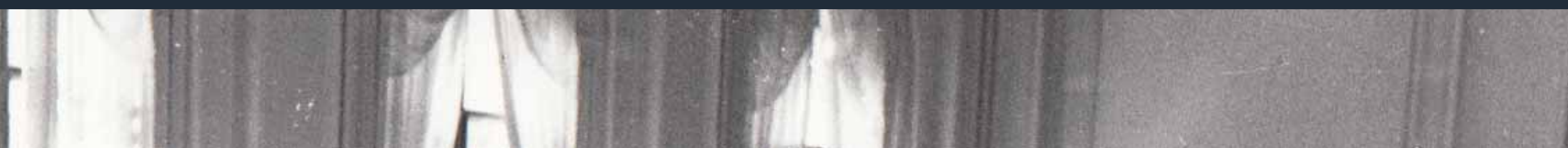

Nauris Puntulis

Kultūras ministrs

4. maijs mūsu vēsturē ir tautas vēlmes pēc valstiskas neatkarības un reizē spilgtas kopības izpausmes lappuse – radio tiešraidē, klātienē pie Augstākās Padomes ēkas vai krastmalā teju ikviens Latvijas iedzīvotājs sekoja deklarācijas pieņemšanas procesam, skaitīja balsis, līksmoja, sadzirdot katru no 138 “par”! Šādu emocionāli patiesu un spēkpilnu kopību un vienotību izjūtam Dziesmusvētkos un vēstures pagriezīnu brīžos – glabājam to sirdīs un tautas atmiņā kā neizmēlamu tautas garīgā spēka un iedvesmas avotu.

Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāti Augstākās Padomes sēžu zālē pirms balsojuma par deklarāciju “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”.
1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs nezināms. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

**No 4. maija
uz 18. novembri**

Dainis Īvāns

1918. gada 18. novembris, kad proklamēta Latvijas valsts, un 1990. gada 4. maijs, kad tā atjaunota, visspilgtāk apliecina Latvijas esību. Savstarpēji saistītas dienas. Pieminot vienu, jādomā par otru. Abās koncentrējusies un piepildījusies latviešu valstsgriba. Abās īstenojušies pragmatiskam vērotājam šķietami nepiepildāmi sapņi. Rudens un pavasaris. Bez pirmās nebūtu iespējama otrā. Bez otrās neatgūtu pirmo.

1990. gada 4. maijā katrs Latvijas iedzīvotājs radio un televīzijas tiešraidē varēja sekot līdzi Latvijas Tautas frontes izlolotās Latvijas PSR Augstākās Padomes deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanai. Nekad agrāk un nekad vēlāk Daugavas krastos nav redzēts tik daudz laimīgu, starojošu cilvēku, tāds prieka asaru lietus. Kā asni no sniega un sala pieblīvētās zemes pretī pavasara debesīm ar uzvaras zīmē *Victory* izstieptiem pirkstiem cēlās ļaužu roku jūra. 45 gadus pēc Otrā pasaules kara beigām 4. maijs kļuva par Latvijas Uzvaras dienu!

UZVARA

Vislatvijas visu līmeņu tautas deputātu sapulce Daugavas stadionā. Rīga, 1990. gada 21. aprīlis. Fotogrāfs Viktors Ļisicins. Latvijas Nacionālais arhīvs.

PĀRLIECĪBA

4. maija deklarācija kļuva par stipru, padomju propagandas nesatriecamu un Latviju pašiedvesmojošu vairogu. Lakonisks, tālredzīgs un programmatisks dokuments, kas ļāva nešaubīties par izvēles pareizību, iedrošināja to ņemt vērā arī vislielāko draudu brīžos. Padomju līderi par Latvijas Neatkarības deklarācijas saturu nekad un nekādās diskusijās neielaidās. Ko gan, izņemot demagogiju, tie liktu pretī?

Vai mums vajadzētu taisnoties par savu eksistenci un skaidrot nedzirdīgajiem, ka arī mūsu tautai uz šīs pasaules ir savas neatņemamas tiesības? Mūsu laiks bija pienācis. 4. maija deklarācija izgaismoja mūsu “mūžīgo 18. novembri”.

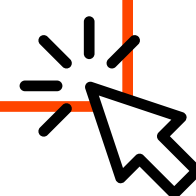
Tajā brīdī nevarēja pareģot, ka mūs gaida pāris gadu ilga nevardarbīga cīņa ar vardarbīgu ienaidnieku, ar diviem apvērsuma mēģinājumiem un upuriem. Nebija garantijas, ka neatsāksies masu deportācijas, brīvdomīgo vajāšana, iznīcināšana. Kā liela kara vai epidēmijas apstākļos – valdīja neskaidrība vai tikai blāvas nojausmas par nākamo dienu. Skaidra bija tikai pārliecība, ka mūsu ideālais mērķis ir 1918. gada 18. novembra republika. Tagad vai nekad, kas nozīmēja – būt vai nebūt savā zemē pie minoritātes sliekšņa novestai tautai. Optimistisko “tagad” un cerīgo “būt” 4. maijā izvēlējās 138 no 201 jaunievēlētās Augstākās Padomes deputāti.

DEKLARĀCIJAS SPĒKS

LASI

**Daiņa Īvāna eseja
No 4. maija uz 18. novembri**

Neatkarības deklarācijas izstrāde

Jau neilgi pirms AP vēlēšanām 1990. gada martā LTF vadība apsvēra nepieciešamību laikus sagatavot to dokumentu projektus, kas LTF uzvaras gadījumā būtu jāpieņem nākamajai AP. Sagatavot Latvijas neatkarības pasludināšanas dokumenta vadlīnijas uzņēmās Egils Levits.

1990. gada 22. martā jaunievēlētā deputāta Rolanda Rikarda dzīvoklī notika sanāksme, kurā piedalījās Egils Levits, Vilnis Eglājs, Valdis Birkavs, Romāns Apsītis, Rolands Rikards. Nākamajā dienā, ņemot vērā savas iepriekšējās iestrādes un sanāksmes rezultātus, Egils Levits izstrādāja dokumentu, kas kļuva par topošās deklarācijas “mugurkaulu”. LTF valde izveidoja valsts tiesisko

jautājumu darba grupu, kurā strādāja Romāns Apsītis, Vilnis Eglājs, Aivars Endziņš, Tālavš Jundzis, Andrejs Krastiņš, Rolands Rikards un Ilmārs Bišers. Darba grupa, iesaistoties E. Levitam, kā arī Edgaram Melķisim un Gunāram Kusiņam, precizēja deklarācijas tekstu. Turpmākajās nedēļās deklarācijas tekstu apsprieda arī LTF frakcijā un līdz 28. aprīlim vienojās par galvenajām pamatnostādnēm un formulējumiem. Tika nolemts paredzēt pārejas periodu Latvijas Republikas valsts varas *de facto* atjaunošanai. Vienprātīgu atbalstu deklarācijas pieņemšanai pauda vairāk nekā astoņi tūkstoši visu līmeņu ievēlto tautas deputātu, kas 1990. gada 21. aprīlī bija pulcējušies Rīgā, Daugavas stadionā.

LASI

Valsts kancelejas informatīvais materiāls
Ceļā uz Latvijas valsti

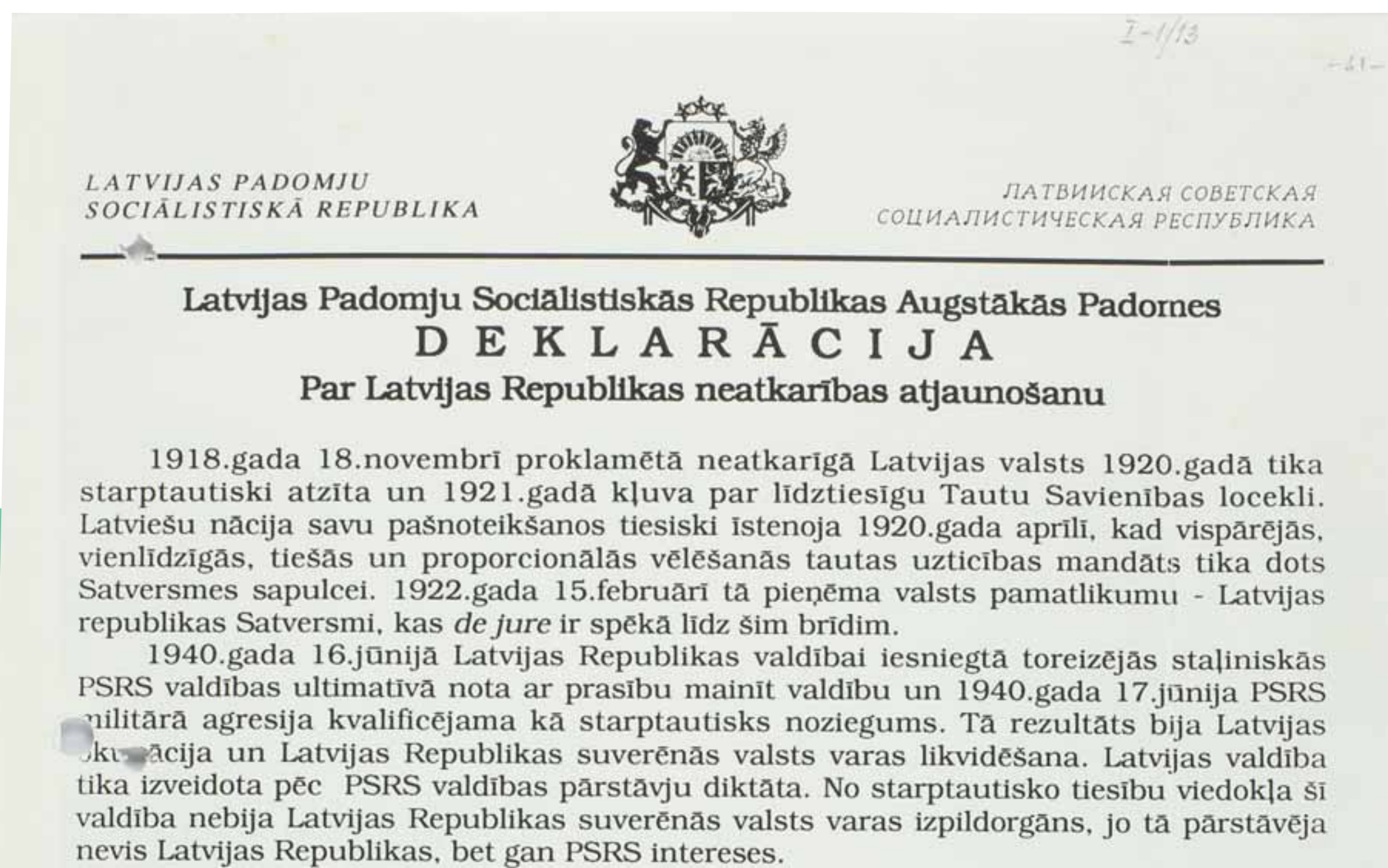

Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāti pēc deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanas. No kreisās: Alberts Bels, Pēteris Laķis. Rīga, 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfi: Boriss Koļesņikovs un Māris Bērsone. Latvijas Nacionālais arhīvs.

Neatkarības deklarācijas pieņemšana

Uz savu pirmo sēdi jaunievēlētā AP sanāca 1990. gada 3. maijā. Pirmajā dienā tika ievēlētas amatpersonas un risināti organizatoriski jautājumi, savukārt par Neatkarības deklarāciju bija jālemj 4. maijā. Neraugoties uz opozīcijas centieniem novilcināt laiku, pēc plašām debatēm pulksten 19.20 balsojums bija beidzies un deklarācija "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" bija pieņemta. "Par" nobalsoja vairāk nekā 2/3 deputātu (138), viens atturējās un 57 deputāti

balsojumā nepiedalījās. Pie AP ēkas, gaidot balsojuma rezultātus, bija pulcējušies daudz iedzīvotāju, kas pēc Neatkarības deklarācijas pieņemšanas ar gaviļiem un apsveikumiem sagaidīja no ēkas iznākošos deputātus. Pulksten 19.00 bija sākusies tautas manifestācija Daugavmalā, kurai pievienojās arī AP deputāti. Bija noslēdzies nozīmīgs neatkarības atgūšanas procesa posms, kurš ievadīja nākamo, ne mazāk sarežģīto – faktiskās neatkarības atjaunošanu.

1940.gada 14.un 15.jūlijā okupētajā Latvijā politiska terora apstākļos, pēc prettiesiski pieņemta antikonstitucionāla vēlēšanu likuma notika Saeimas vēlēšanas. No 17 iesniegtajiem kandidātu sarakstiem vēlēšanās tika atļauts tikai "Darba Tautas bloka" kandidātu saraksts. "Darba Tautas bloka" pirmsvēlēšanu platformā nebija izvirzīta prasība par padomju varas pasludināšanu Latvijā un Latvijas Republikas iestāšanos Padomju Savienībā. Turklāt vēlēšanu rezultāti tika viltoti.

Tautas apmānīšanas rezultātā prettiesiski izveidotā Saeima nepauda Latvijas tautas suverēno gribu. Tai nebija konstitucionālu tiesību izlemt jautājumu par valsts iekārtas grozīšanu un Latvijas valsts suverenitātes likvidēšanu. Šos jautājumus bija tiesīga izlemt vienīgi tauta, taču brīva tautas nobalsošana nenotika.

Līdz ar to Latvijas Republikas iekļaušana Padomju Savienībā no starptautisko tiesību viedokļa nav spēkā, un Latvijas Republika joprojām *de jure* pastāv kā starptautisko tiesību subjekts, ko atzīst vairāk nekā 50 pasaules valstis.

Nemot vērā Latvijas PSR Augstākās Padomes 1989.gada 28.jūlija "Deklarāciju par Latvijas valsts suverenitāti", 1990.gada 15.februāra "Deklarāciju jautājumā par Latvijas valstisko neatkarību" un 1990.gada 21.aprīļa Vislatvijas tautas deputātu sapulces Aicinājumu,

ievērojot Latvijas iedzīvotāju gribu, kas nepārprotami izpausta, ievēlot vairākumā tos deputātus, kuri savā priekšvēlēšanu programmā izteikuši apņēmību atjaunot Latvijas Republikas valstisko neatkarību,

nostājoties uz brīvas, demokrātiskas un neatkarīgas Latvijas Republikas *de facto* atjaunošanas ceļa,

Latvijas PSR Augstākā Padome **n o l e m j :**

1. Atzīt starptautisko tiesību pamatprincipu prioritāti pār valsts tiesību normām. Uzskatīt par prettiesisku PSRS un Vācijas 1939.gada 23.augusta vienošanos un no tās izrietošo 1940.gada 17.jūnija Latvijas Republikas suverēnās valsts varas likvidēšanu PSRS militārās agresijas rezultātā.

2.Pasludināt par spēkā neesošu kopš pieņemšanas brīža Latvijas Saeimas 1940.gada 21.jūlijā pieņemto deklarāciju "Par Latvijas iestāšanos Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā".

3. Atjaunot Satversmes sapulces 1922. gada 15.februārī pieņemtās Latvijas Republikas Satversmes darbību visā Latvijas teritorijā.

Latvijas valsts oficiālais nosaukums ir LATVIJAS REPUBLIKA, saīsināti - LATVIJA.

4. Līdz Satversmes jaunās redakcijas pieņemšanai apturēt Latvijas Republikas Satversmi, izņemot tos pantus, kuri nosaka Latvijas valsts konstitucionāli tiesisko pamatu un kuri saskaņā ar Satversmes 77. pantu ir grozāmi tikai ar tautas nobalsošanu, proti:

1. pants - Latvija ir neatkarīga, demokrātiska republika;
2. pants - Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai;
3. pants - Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktās robežās sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale;
6. pants - Saeimu ievēlē vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās.

Satversmes 6.pants piemērojams, atjaunojoties tām neatkarīgās Latvijas Republikas valsts varas un pārvaldes struktūrām, kuras garantē brīvu vēlēšanu norisi.

5. Noteikt Latvijas Republikas valsts varas *de facto* atjaunošanai pārejas periodu, kurš beidzas ar Latvijas Republikas Saeimas sasaukšanu. Pārejas periodā augstāko valsts varu Latvijā realizē Latvijas Republikas Augstākā Padome.

6. Uzskatīt par iespējamu pārejas periodā piemērot Latvijas PSR Konstitūcijas normas un citus likumdošanas aktus, kas šīs Deklarācijas pieņemšanas brīdī darbojas Latvijas teritorijā, ciktāl tie nav pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 1.,2.,3. un 6.pantu.

Strīdus gadījumos jautājumus par likumdošanas aktu piemērošanu izšķir Latvijas Republikas Konstitucionālā tiesa.

Pārejas periodā jaunus likumdošanas aktus pieņem vai esošos aktus groza tikai Latvijas Republikas Augstākā Padome.

7. Izveidot komisiju, lai izstrādātu Latvijas Republikas Satversmes jaunu redakciju, kas atbilstu Latvijas pašreizējam politiskajam, ekonomiskajam un sociālajam stāvoklim.

8. Garantēt Latvijas Republikas un citu valstu pilsoņiem, kas pastāvīgi dzīvo Latvijas teritorijā, sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības, kā arī politiskās brīvības, kuras atbilst vispāratzītām starptautiskām cilvēktiesību normām. Tas pilnā mērā attiecināms uz tiem PSRS pilsoņiem, kuri izteiks vēlēšanos dzīvot Latvijā, nepieņemot šīs pilsonību.

9. Latvijas Republikas attiecības ar PSRS veidot saskaņā ar joprojām spēkā esošo 1920.gada 11.augusta miera līgumu starp Latviju un Krieviju, kurā uz mūžīgiem laikiem ir atzīta Latvijas valsts neatkarība. Sarunām ar PSRS izveidot Valdības komisiju.

Deklarācija stājas spēkā ar pieņemšanas brīdi.

Latvijas PSR Augstākās Padomes priekšsēdētājs
Latvijas PSR Augstākās Padomes sekretārs

A.Gorbunovs
I.Daudišs

Rīga 1990. gada " 4 " maija

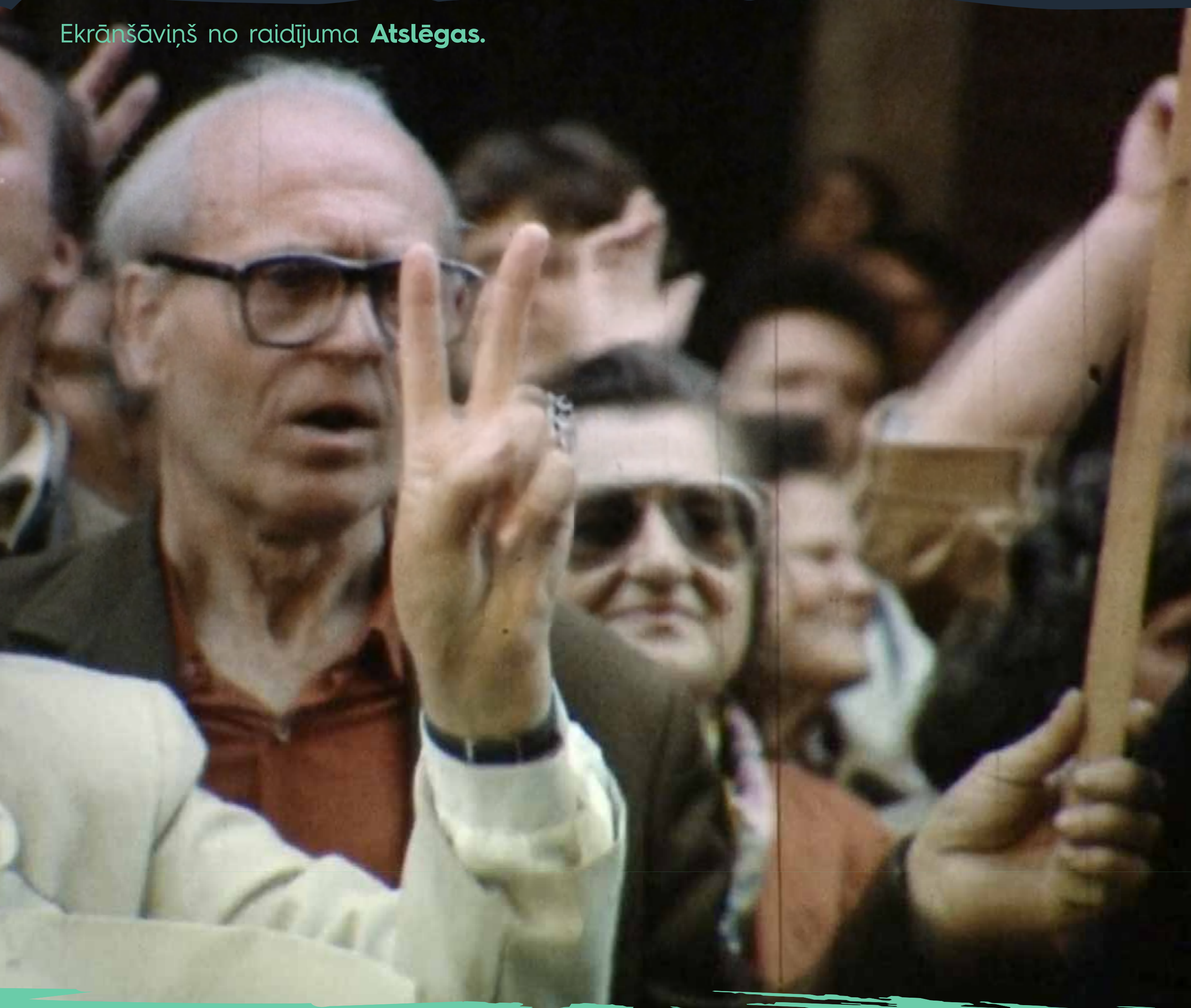
No Neatkarības deklarācijas

Nemot vērā Latvijas PSR Augstākās Padomes 1989. gada 28. jūlija «Deklarāciju par Latvijas valsts suverenitāti», 1990. gada 15. februāra «Deklarāciju jautājumā par Latvijas valstisko neatkarību» un 1990. gada 21. aprīļa Vislatvijas tautas deputātu sapulces Aicinājumu, ievērojot Latvijas iedzīvotāju gribu, kas nepārprotami izpausta, ievēlot vairākumā tos deputātus, kuri savā priekšvēlēšanu programmā izteikuši apņemību atjaunot Latvijas Republikas valstisko neatkarību, nostājoties uz brīvas, demokrātiskas un neatkarīgas Latvijas Republikas *de facto* atjaunošanas ceļa, Latvijas PSR Augstākā Padome nolemj:

Ekrānšāviņš no raidījuma **Atslēgas**.

Atzīt starptautisko tiesību pamatprincipu prioritāti pār valsts tiesību normām. Uzskatīt par prettiesisku PSRS un Vācijas 1939. gada 23. augusta vienošanos un no tās izrietošo 1940. gada 17. jūnija Latvijas Republikas suverēnās valsts varas likvidēšanu PSRS militārās agresijas rezultātā.

Ekrānšāviņš no raidījuma **Atslēgas**.

“

Pasludināt par spēkā neesošu kopš pieņemšanas brīža Latvijas Saeimas 1940. gada 21. jūlijā pieņemto deklarāciju “Par Latvijas iestāšanos Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā”.

”

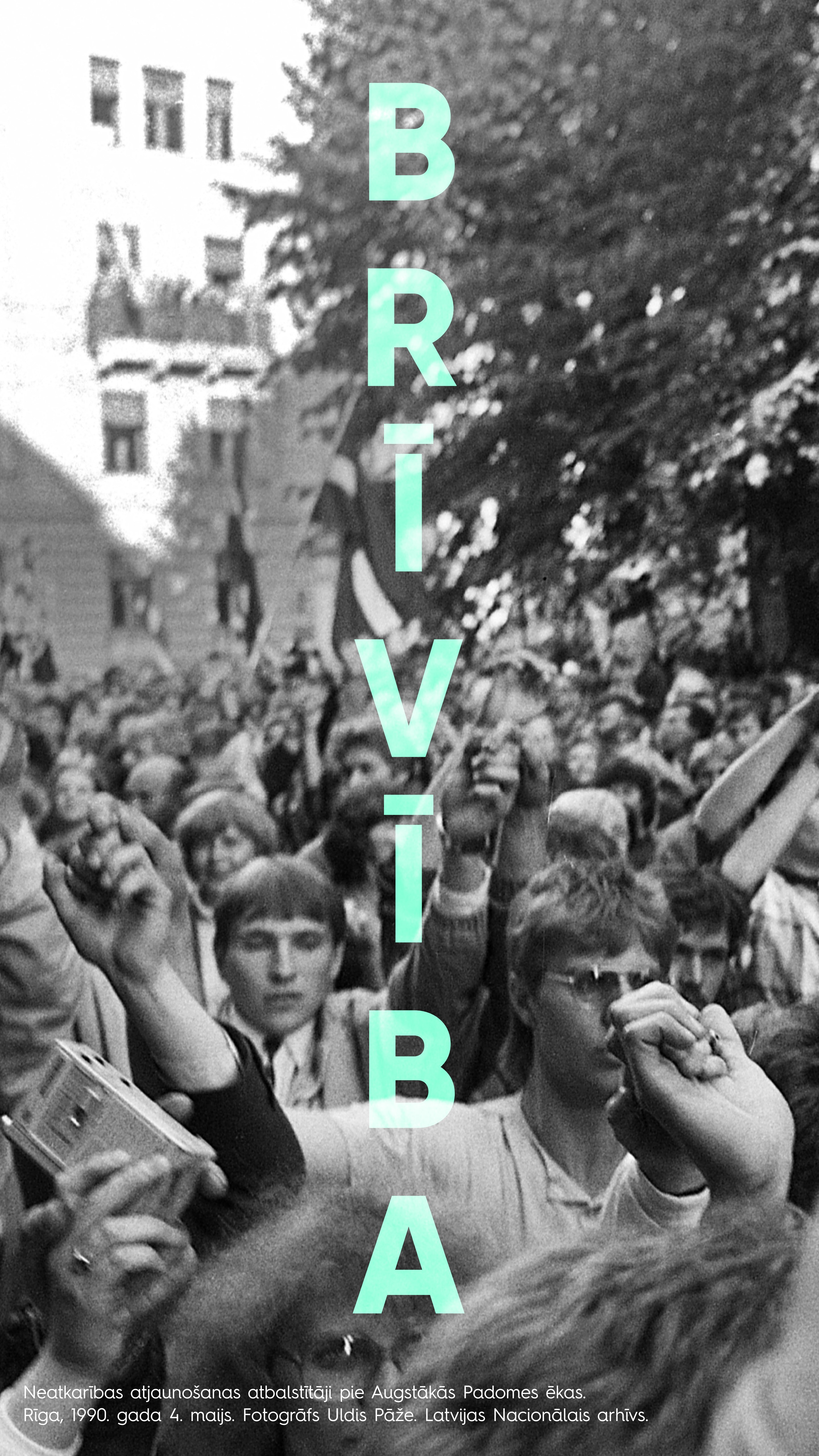

LASI

Deklarācija

Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu

B R Ī V ī B A

Neatkarības atjaunošanas atbalstītāji pie Augstākās Padomes ēkas.
Rīga, 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Uldis Pāže. Latvijas Nacionālais arhīvs.

Atslēgas. 4. maijs. Gads līdz.

1990. gada 4. maijs. Deklarācija “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” pagrieza varenāko mūslaiku vēstures atslēgu. Jau pēc gada Latvija kļuva patiesi brīva. Bet kādas durvis bija jāatslēdz pirms 4. maija, lai sapnis taptu par īstenību?

Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāti Jānis Krūmiņš un Indulis Bērziņš ar individuālās balsošanas biļeteniem, atbalstot deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanu Augstākās Padomes sēžu zālē. 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Ints Kalniņš. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāti pēc deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanas. No kreisās: Odisejs Kostanda, Ģirts Valdis Kristovskis, Tālav Jundzis, Vladlens Dozorcevs. Rīga, 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfi: Boriss Koļesņikovs un Māris Bērsone. Latvijas Nacionālais arhīvs.

PERSONĀLĀS BALSOŠANAS
BIĻETENS

Apgabala № 132
Vārds, uzvārds Ulfsons Mavriks
Balsošana № _____

PAR **PRET** **ATTUROS**

Apvilkt vajadzīgo!

1990.gada " 4 " maijā

Paraksts Mavriks

Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāta Mavrika Vulfsona
personālās balsošanas biļetens. Latvijas Nacionālais arhīvs.

Noskaties neatkarības atjaunotāju atmiņu stāstus

▶ VIDEO

1990. gada 4. maijs. I daļa
Robežšķirtne. Runā neatkarības atjaunotāji.

Deputāti, kas 1990. gada 4. maijā balsoja par Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas deklarāciju

Juris Aizezers	Skaidrite Albertiņa	Leonīds Alksnis	Georgs Andrejevs	Andris Apinis	Romāns Apsītis	Mārtiņš Arņitis	Dzintars Ābiķis	Oļegs Batarevskis	Alberts Bels	Eduards Berkļavs	Normunds Belskis	Jānis Biezais	Valdis Birkavs
Andris Bērziņš	Indulis Bērziņš	Mārtiņš Bērziņš	Arnolds Bērzs	Valdis Bīķis	Jānis Blaževičs	Ojārs Blumbergs	Juris Bojārs	Edvins Vilnis Bresis	Ivars Briedis	Māris Budovskis	Emerita Bukele	Antons Buls	Ivars Caune
Ints Cāltis	Juris Celmiņš	Juris Cibujs	Einārs Cilinskis	Ivars Cuprups	Mārcis Cīrulis	Velta Čebotarenoka	Ilma Čepāne	Alfreds Čepānis	Raitis Černajs	Imants Daudišs	Jānis Dinevičs	Juris Dobells	Vladilens Dozorcevs
Vilnis Eglājs	Vladimirs Einiņš	Indulis Emsis	Jānis Endeļe	Aivars Endziņš	Teodors Eņiņš	Ivars Ēlerts	Andris Felss	Jānis Freimanis	Pēteris Gabrānovs	Jānis Gavars	Imants Geidāns	Ilmārs Geige	Ivars Godmanis
Anatolijs Gorbunovs	Aleksejs Grigorjevs	Guntis Grūbe	Andris Grūtups	Jānis Gulbis	Dainis Īvāns	Agris Jaunkļaviņš	Tālav Jundzis	Egils Jurševskis	Viktors Kalnbērzs	Imants Kalniņš	Juris Karlsons	Marija Kārkļa	Ojārs Kehris
Edvins Kide	Jānis Kinna	Aleksandrs Kiršteins	Gunārs Klindzāns	Artūrs Kodoliņš	Pēteris Koroševskis	Odisejs Kostanda	Ita Kozakeviča	Atis Kramiņš	Andrejs Krastiņš	Edmunds Krastiņš	Ivars Krastiņš	Ģirts Kristovskis	Pēteris Krūgajauzs
Jānis Krūmiņš	Raimonds Krūmiņš	Ģirts Krūmiņš	Jānis Lagzdiņš	Aleksandrs Lange	Pēteris Lazda	Pēteris Laķis	Aivars Lembergs	Kārlis Liepiņš	Jānis Lucāns	Andris Ligoņis	Alfrēds Mačtams	Ruta Marjaša	Sarmis Mednis
Igors Movels	Visvaldis Mucenieks	Linards Muciņš	Indulis Ozols	Andrejs Pantelējevs	Andris Plotnieks	Gunārs Preinbergs	Artūrs Punovskis	Andris Puzo	Stefans Rāzna	Rolands Repša	Einārs Repše	Rolands Rikards	Bronislavs Salītis
Antons Seiksts	Anna Seile	Vilis Seleckis	Ivars Silārs	Pēteris Simsons	Ludis Skosta	Druvis Skulte	Mihails Stepičevs	Voldemārs Striķis	Jānis Škapars	Kazimīrs Šlakota	Kazimīrs Špogis	Valdis Šteins	Andris Teikmanis
Ludvigs Teteris	Andris Tomašūns	Arvīds Ulme	Ārijs Ūdris	Jānis Vaivads	Dainis Vanags	Mavriks Vulfsons	Jevgēnijs Zašcerinskis	Valentīna Zeile	Brigita Zeltkalne	Ziedonis Ziediņš	Imants Ziedonis		

Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāti, kas 1990. gada 4. maijā atbalstīja deklarāciju "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu".
 Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

226250, Rīgā,
 Vecpilsētas ielā 13/15

03.05.90 Nr. 10-201/247

Rīgas Tautas deputātu
 padomes Izpildu komitejas
 priekšsēdētājam

Andrejam Inkuļa
 kungam

A.god.Inkuļa kungam!.

Šodien darbu sāk Latvijas Augstākās Padomes divpadsmitā sa-
 saukuma pirmā sesija, kuras otrajā darba dienā paredzēts pieņemt
 Manifestu par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu. Latvi-
 jas Tautas fronte lūdz atļauju pulcināt cilvēkus uz svētku brīdi
 par godu šim vēsturiskajam lēmumam 4.maijā plkst.19⁰⁰ II.novem-
 bra krastmalā. Saprotot, ka mūsu lūgums neiekļaujas likumā no-
 tēktajos masu pasākumu pieteikšanas termiņos, lūdzam saprast
 šī vēsturiskā akta vienreizīgumu un sniegt visu iespējamo atbal-
 stu šai manifestācijai.

Lūdzam dot rīkojumu pilsētas Iekšlietu pārvaldei un Auto-
 inspekcijai būt operatīvā gatavībā, lai nodrošinātu kārtību un
 satiksmes slēgšanu. Lūdzam dot rīkojumu translācijas mašīnu no-
 sūtīšanai uz manifestācijas vietu.

Latvijas Tautas fronte apņemas segt visus uzdevumus, kas
 rodas Rīgas pilsētas Izpildu komitejai sakarā ar šīs manifestāci-
 jas nodrošināšanu.

Mūsu norēķina rēķins Nr. 100700765 Dzīvokļu, kom.saimniecī-
 bas un soc.attīstības bankas oper.pārvaldē.

Lūdzam dot rīkojumu atbildīgajam par piekļūšanu tribīnēm
 b.Sabirovam tās atvērt, lai ap 18³⁰ tur varētu pulcēties ko-
 ri.

Cerot uz Jūsu atbalstu
 un sapratni,

LTF Domes valdes priekšsēdētāja
 vietniece

S.Kalniete

Latvijas Tautas frontes Domes valdes priekšsēdētāja vietnieces Sandras Kalnietes sūtīts pieteikums manifestācijai, rīkotai par godu deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanai. 1990. gada 3. maijs.
 Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

Latvijas Tautas fronte lūdz atļauju pulcināt cilvēkus uz svētku brīdi par godu šim vēsturiskajam lēmumam 4. maijā plkst. 19.00 II. novembra krastmalā. Saprotot, ka mūsu lūgums neiekļaujas likumā noteiktajos masu pasākumu pieteikšanas termiņos, lūdzam saprast šī vēsturiskā akta vienreizīgumu un sniegt visu iespējamo atbalstu šai manifestācijai.

Ekrānšāviņš no raidījuma **Atslēgas**.

226250, Rīgā,
Vecpilsētas ielā 13/15

03.05.90. Nr. 10-204/246

Latvijas Televīzijas
informatīvajai
programmai
"Panorāma"

4.maijā Latvijas Augstākā Padome pieņems Manifestu par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu. Par godu šim vēsturiskajam notikumam Latvijas Tautas fronte svētku manifestācijai plkst.19⁰⁰ II.novembra krastmalā pulcina cilvēkus. Aicināti arī kori un mūzikas kolektīvi.

Lūdzam šo informāciju nolasīt republikas skatītājus.

Cerot uz Jūsu atbalstu
un sapratni,

LTF Domes valdes priekšsēdētāja
vietniece

S. Kalniete

Latvijas Tautas frontes Domes valdes priekšsēdētāja vietnieces Sandras Kalnietes sūtīts lūgums Latvijas Televīzijai saistībā ar deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanu. 1990. gada 3. maijs.
Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

Latvijas Tautas frontes Domes valdes priekšsēdētāja vietniece Sandra Kalniete Komjaunatnes (tagad 11. novembra) krastmalā pēc deklarācijas “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” pieņemšanas. 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Imants Hercogs. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

▶ VIDEO

Askolda Saulīša filma
Atmodas antoloģija

Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāti pēc deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanas pie Latvijas Republikas Augstākās Padomes ēkas. Fonā Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas atbalstītāji. Rīga, 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Uldis Pāže. Latvijas Nacionālais arhīvs.

Brīvība un neatkarība

Latvijas brīvība un neatkarība. Dziļi iedvesmojoši, pacilājoši un piepildīti jēdzieni, kuri katram no mums – 138 par Latvijas Republikas Neatkarības deklarāciju balsojušajiem – toreiz, pirms 30 gadiem, bija domās, jūtās un pārliecībā. Mēs brīvību un neatkarību atdzīvinājām un uzdāvinājām Latvijai, lai tā nākamās gadu simteņus varētu starot brīvu un neatkarīgu valstu kopienā.

Foto: Jānis Deinats

Mēs atguvām lielākās vērtības – brīvību domāt, darīt, izpausties, un neatkarību, kas šīs iespējas nostiprina, bet galvenais, dod ticību nākotnei.

Paceļot skatienu augšup un veroties Brīvības pieminekļa smailē un vēl augstāk debesīs, pārņem spēcīga brīvības un neatkarības sajūta. Rodas vēlme tajā dalīties ar visiem!

Sargāsim un novērtēsim atgūto brīvību un neatkarību!

Velta Čebotarenoka
4. maija deklarācijas kluba prezidente

Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pieņemšanas dienā pie Augstākās Padomes ēkas. Rīga, 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Uldis Pāže. Latvijas Nacionālais arhīvs.

// Dzīvoju valstī un pasaules daļā, kurā tiek respektēta cilvēka autonomija.

Man ir iespēja izvēlēties, ko iesākt ar savu dzīvi,

un pastāvošie ierobežojumi lielākoties ir manis pašas akceptēti. Ja kādi no ierobežojumiem man neliekas saprātīgi, tad man ir tiesības pret tiem iestāties, protestējot, biedrojoties ar man līdzīgi domājošajiem ar mērķi panākt vēlamās izmaiņas. Tas nozīmē, ka brīvība ir arī atbildība - tās realizācija prasa laiku, darbu, iedziļināšanos.

Maija, 35, Kuldīgas novads.

Avots: Latvijas valsts simtgades biroja aptauja "Kas ir brīvība?", 2020. gada aprīlis

Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāti deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" 2. gadadienā pie Saeimas ēkas Rīgā. 1992. gada 4. maijs. Fotogrāfs nezināms. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

// Pirms 30 gadiem mani vecvecāki un vēl citi

2 miljoni cilvēku sadevās rokās un kopā atguva savu brīvību.

Pēc brīvības ieguves viņi varēja lasīt jebkādu literatūru, klausīties un dziedāt dziesmas, kādas viņi vēlas, un izteikt savus uzskatus, un viņus par to nesodītu. Mani vecvecāki cīnījās par savu brīvību, bet es jau piedzimu brīvā valstī.

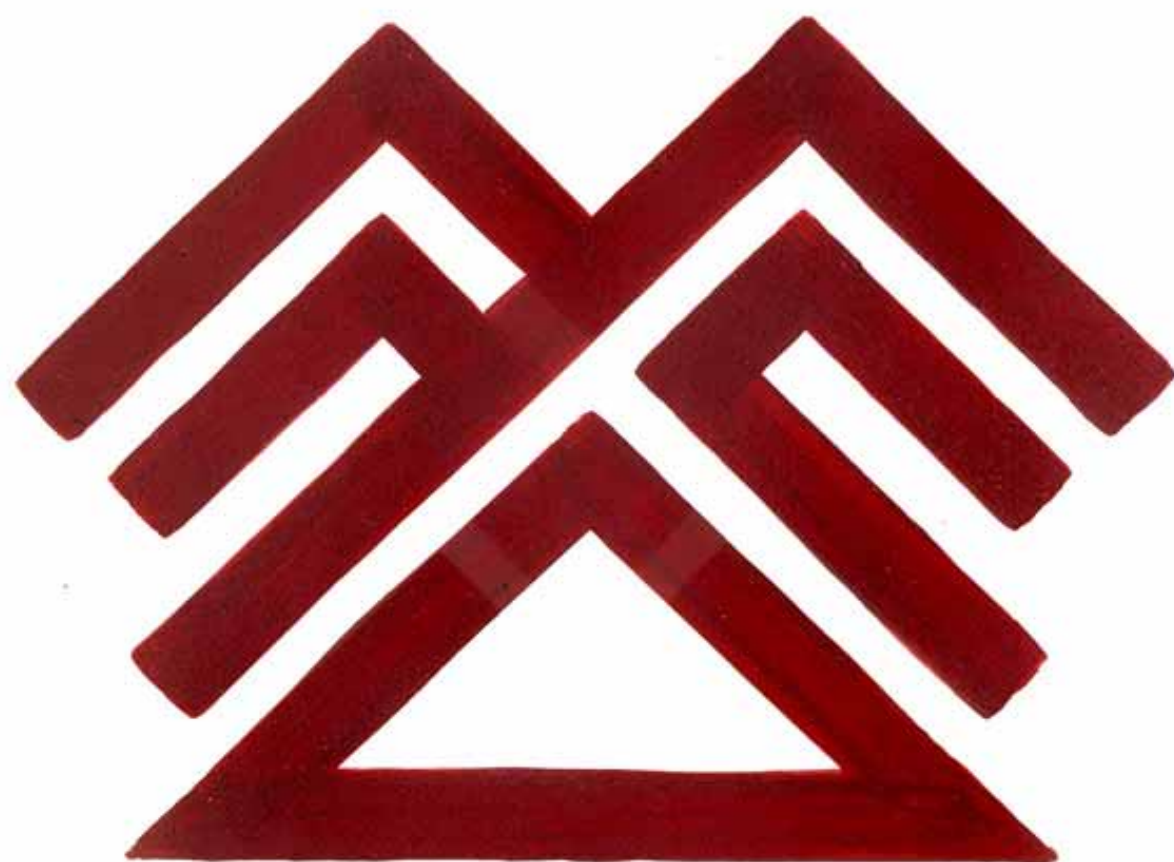

Marta, 15, Tukuma novads

Avots: Latvijas valsts simtgades biroja aptauja "Kas ir brīvība?", 2020. gada aprīlis

Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāti pēc Latvijas Republikas Augstākās Padomes deklarācijas "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu" pieņemšanas 11. novembra krastmalā. 1. rindā no kreisās puses: Dainis Īvāns, Andrejs Krastiņš, Jānis Peters, Ruta Marjaša. 2. rindā no kreisās puses: Ivars Silārs, Ilmārs Bišers, Imants Daudišs. 3. rindā no kreisās puses: Anatolijs Gorbunovs. Rīga, 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Uldis Pāže. Latvijas Nacionālais arhīvs.

*Mēs esam ceļā uz savu Latvijas valsti.
Tādēļ 4. maijs mums nav svētki,
bet tikai robežzīme.
Atskatīšanās uz to,
lai mudina Jūs spert drošākus soļus,
atjaunojot
1918. gada 18. novembrī
dibināto Latvijas Republiku.*

LTF valde

Cilvēki pie Latvijas PSR Augstākās Padomes (tagad Saeimas) ēkas, laikā, kad tika pieņemta deklarācija "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu".
1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs nezināms. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

Ārvalstu prese par 1990. gada maija notikumiem Latvijā

Laikraksts "Edmonton Journal", 1990. gada 5. maijs

**Gorbachev
says no
to republics**

Latvia, Estonia spared sanctions

CELESTINE BOHLEN
The New York Times

Riga, U.S.S.R.

President Mikhail Gorbachev
officially rejected indepen-
dence for Latvia and

the Latvian and Soviet
Parliaments, said the members of
the military were concerned they
would have nowhere to go if forced
out of Latvia. He said they were
also troubled by suggestions the
Latvian parliament start

20 *The Guardian* Latvia takes middle road on secession

Ļaikraksts "The Guardian", 1990. gada 3. maijs

Latvia braces for trouble from Kremlin and within

CAREY GOLDBERG

The Associated Press

Riga, U.S.S.R.

Latvians said Sunday they are steeling themselves for strikes, protests and an economic blockade now that the Kremlin is reported to have rejected their declaration of independence.

Latvia's Communist party chief, Alfreds Rubiks, said Saturday that Soviet President Mikhail Gorbachev told him by telephone he can't accept Latvia's secession and may impose sanctions against the Baltic republic.

"We understand the situation in Latvia will be very tough, even critical, this summer," said Peteris Lakis, one of the leaders of the Latvian People's Front, which engineered Friday's declaration.

Anatoly Alexeyev, head of the Interfront Movement of non-Latvian residents, predicted the Soviets will start an economic blockade soon.

Alexeyev, a prominent opponent of secession, said a labor group representing about 140,000 workers has called a general strike for May 15 to protest the declaration of independence.

The neighboring Baltic republic of Lithuania declared independence on March 11, and Gorbachev responded by sending Soviet troops to seize some buildings and imposing economic sanctions, including an oil and natural gas embargo.

The third Baltic republic,

Knight-Ridder Tribune News

Estonia, last month announced its intention to secede but stopped short of declaring independence and set no date for leaving the Soviet Union. The Kremlin has imposed no sanctions on Estonia.

Of Latvia's 2.6 million residents, 53 per cent are ethnic Latvians and 33 per cent ethnic Russians. Many of the non-Latvians, especially Russians, oppose secession.

"This was a step into the dark," Alexeyev said. "Nobody knows where we are going." Alexeyev, a Russian, said his family has been living in what now is Latvia for 200 years.

Laikraksts "Edmonton Journal",
1990. gada 7. maijs

Cilvēki pie Latvijas PSR Augstākās Padomes (tagad Saeimas) ēkas laikā, kad tika balsots par deklarāciju "Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu". 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfe Ausma Eglīte. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājums.

Norises, veltītas Latvijas neatkarības atjaunošanas trīsdesmitgadei

Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas 30. gadadienā Rīgu rotās kompozīcija "Ziedu Latvija", kas atradīsies pie Brīvības pieminekļa. Daudzus gadus 4. maijā šo kompozīciju veidoja iedzīvotāji, ievietojot tajā līdzī atnestos ziedus, taču *#Paliectmājās* laikā ikviens aicināts kompozīciju apskatīt foto galerijā, kas būs redzama gan Rīgas pašvaldības, gan mediju tīmekļa vietnēs.

Vides mākslas objekts "Goda vārti" virtuāli vēstīs par Latvijas valsts karogu un himnu "Dievs, svētī Latviju!". Stāsta videoversiju būs iespējams redzēt ikvienam interesentam tīmekļa vietnē kultura.riga.lv.

Svētku programmu virtuālā vidē sagatavojuši arī Rīgas pašvaldības kultūras centri, muzeji, Orķestris "Rīga" un Rīgas Centrālā bibliotēka.

WWW

Svētku programma Rīgā

Foto: LETA

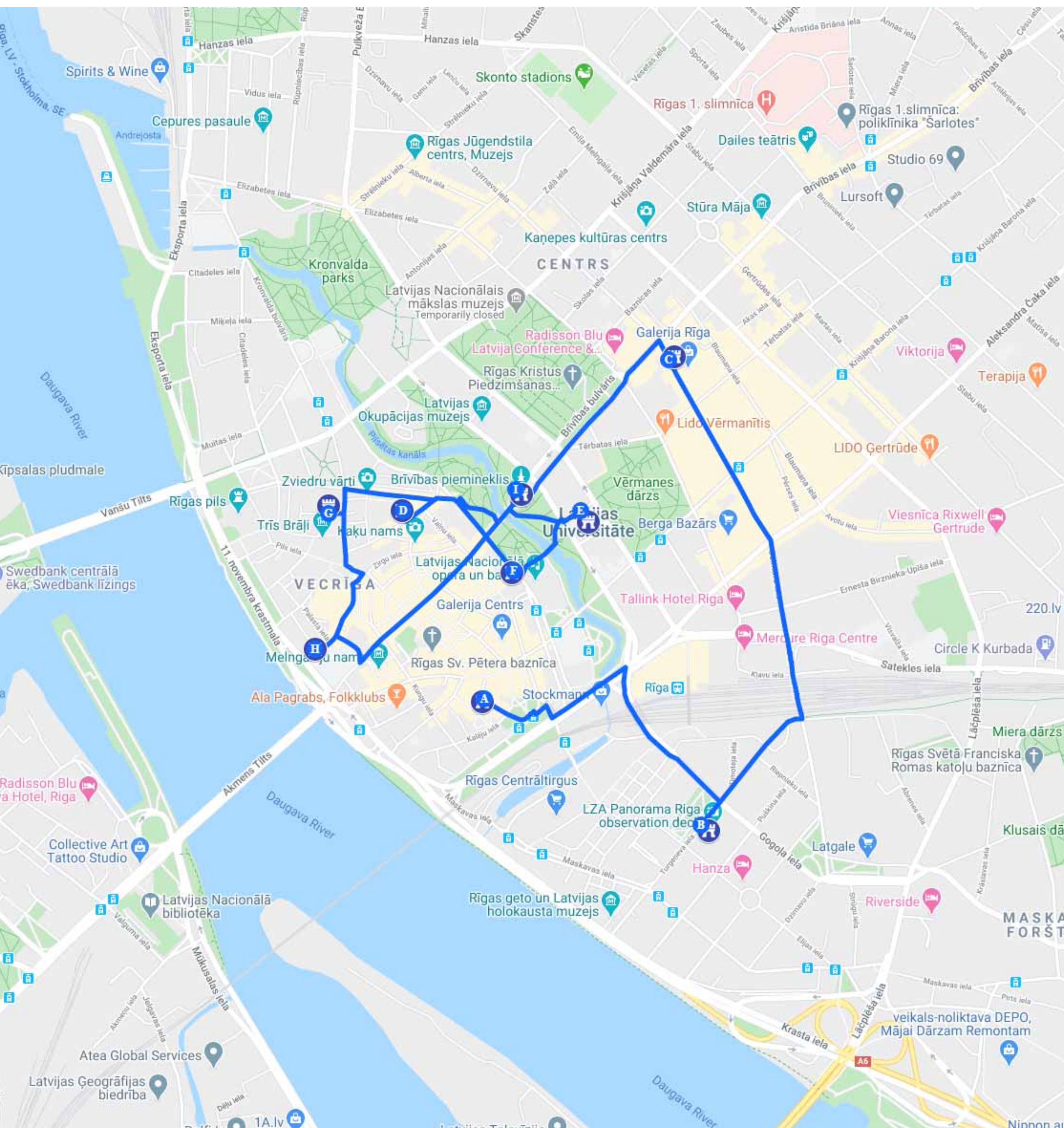
4. maija maršruts ar virtuālām pieturvietām

LNVM Tautas frontes muzejs sagatavoja īpašu 4. maija virtuālo pastaigu – tajā var izzināt, kur Vecrīgā un Rīgas centrā tika apspriesta, rakstīta un pieņemta Neatkarības deklarācija. Maršrutu iespējams “izklikšķināt” gan *Google Maps* aplikācijā, gan arī mēģināt izstaigāt klātienē. Līdz ar īsiem informatīviem komentāriem par neatkarības atjaunošanas laika norisēm un tajās iesaistītajiem cilvēkiem, maršrutā redzamas šo vietu vēsturiskās, kā arī mūsdienu fotogrāfijas.

WWW

4. maija maršruts ar virtuālām pieturvietām

Grāmata "Latvijas Republikas dibinātāji un atjaunotāji"

Izdevniecība "Latvijas Mediji" laidusi klajā Vidzemes Augstskolas zinātnieku - vēsturnieku Gata Krūmiņa un Jāņa Šiliņa grāmatu par Latvijas valstiskuma tapšanu un atdzimšanu. Grāmatai ir pievienoti plaši digitālie pielikumi, tostarp intervijas ar 33 bijušajiem Augstākās Padomes deputātiem un Neatkarības deklarācijas koncepcijas autoru, pašreizējo Valsts prezidentu Egilu Levitu.

Digitālā platforma *Overly* ļaus ērti piekļūt intervijām un citiem materiāliem, ar mobilo ierīci - telefonu vai planšeti - skenējot fotogrāfijas un tekstus.

WWW

Plašāk par grāmatu

VIDEO

Noskaties video intervijas

Latvijas filmu maratons

Ekrānšāviņš no filmas **Fotogrāfija ar sievieti un mežakuili (1987)**

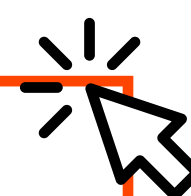
Šogad tradicionālais Nacionālā kino centra rīkotais Latvijas filmu maratons norisināsies tiešsaistē portālā filmas.lv, radot Latvijā pirmo kino-festivālu, kas pārceļas no ierastajām kinozālēm uz digitālo vidi. Filmu maratons pirmo reizi būs pieejams kinoskatītājiem ne tikai Rīgā, bet arī Latvijā un visā pasaulē, tādējādi Valsts svētkus varēs svinēt visur, kur vien tautiešiem būs iespējams piekļūt internetam.

Pārceļoties uz interneta vidi, 4. maija Latvijas filmu maratons saglabā ierasto struktūru – svētku programma sakārtota secīgos seansos, katra filma būs pieejama skatīšanai konkrētā laikā.

WWW

Skaties filmas.lv

Ekrānšāviņš no filmas **Akmeņainais ceļš (1983)**

Virtuālais gājiens „Uzvelc tautas tērpu par godu Latvijai”

Latvijas Nacionālais kultūras centrs aicina gan individuālos tautas tērpu īpašniekus, gan kolektīvus 4. maijā, Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas 30. gadadienā, virtuāli piedalīties gājienā „Uzvelc tautas tērpu par godu Latvijai”, kura tradīciju kopš 2016. gada iedzīvina tautas tērpu centrs “Senā klēts”.

WWW

Uzvelc tautas tērpu par godu Latvijai

Foto: Jānis Deinats

Nosūti Atmodas laika pastkarti!

Kultūras ministrijas Latvijas valsts simtgades birojs sadarbībā ar Latvijas Nacionālo arhīvu un Latvijas Pastu vietnē pastabalodis.lv piedāvā īpašas pastkartes ar 1990. gada 4. maija skaistākajām fotogrāfijām.

WWW

Nosūti Atmodas laika pastkarti!

Izzini vairāk

Laikraksta „Latvijas Avīze” speciālpielikums
Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanai 30

Interneta žurnāla „Satori” rakstu sērija
Visjaunāko laiku vēsture

Laikraksta „Latvijas Avīze” podkāsts un rakstu sērija
Pie nācījas šūpuļa. 1920.–1990.

Ziņu portāla ism.lv sadaļa
Atmoda

Plašāk par norisēm: www.lv100.lv

Latvijas PSR 12. sasaukuma Augstākās Padomes pirmā sesija. 1. rindā no labās: Ivars Godmanis, Jānis Kinna. 2. rindā no labās: Valdis Birkavs, Velta Čebotarenoka. Rīga, 1990. gada 3.—4. maijs. Fotogrāfi: Boriss Koļesņikovs un Māris Bērsone. Latvijas Nacionālais arhīvs.

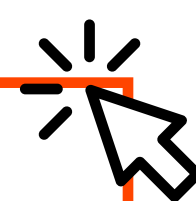

Latvijas Republikas Saeima, atzīmējot 30. gadadienu kopš Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas, 4. maijā pulksten 12.00 pulcēsies uz svinīgo sēdi, kurai ikviens interesents varēs sekot tiešraidē Saeimas mājaslapā, kā arī Latvijas Televīzijā un Latvijas Radio.

Latvijas neatkarības atjaunošanas 30. gadadienā svētku uzrunu teiks Saeimas priekšsēdētāja Ināra Mūrniece.

Ievērojot nepieciešamību ievērot fizisko distanci, Saeimas sēde notiks, deputātiem atrodoties nevis visiem vienkopus Sēžu zālē, bet vairākās atsevišķās parlamenta telpās.

Tāpat šajā dienā pulksten 9.00 attālināti notiks ekumeniskais dievkalpojums, kam tiešraidē no Rīgas Doma varēs sekot Latvijas Televīzijā.

Informatīvā materiāla veidotāji:

Lelde Kristiāna Vozņesenska, Inga Bika, Linda Pastare

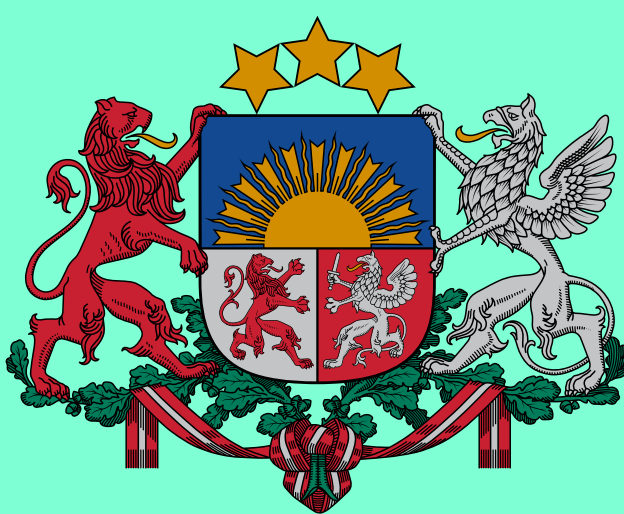
Korektore: Elita Priedīte

Dizains: Ervīns Elliņš, SIA Freakart, www.freakart.lv

Izdevējs: Kultūras ministrijas Latvijas valsts simtgades birojs, 2020. gada aprīlis.

Paldies Latvijas Nacionālajam vēstures muzejam, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Tautas frontes muzeja nodaļai un Latvijas Nacionālajam arhīvam par vēsturiskajām fotogrāfijām un dokumentiem, Valsts kancelejai par informatīvo materiālu “Ceļā uz Latvijas valsti”.

#4maijs30 #Brīvība #LV100

Kultūras ministrija

Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pieņemšanas diena. Priekšplānā deputāti: Jānis Gavars, Imants Kalniņš un Brigita Krūmiņa. Rīga, 1990. gada 4. maijs. Fotogrāfs Uldis Pāže. Latvijas Nacionālais arhīvs.

Deklarācijai

Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu

30